

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 23/1980-81 med anledning av landskapsstyrelsens framställning till landstinget med förslag till

- 1) landskapslag om polisförvaltningen i landskapet Åland, och
- 2) landskapslag angående ändring av 12 § landskapslagen om polisverksamheten.

Landstinget har över ovannämnda framställning inbegärt lagutskottet utlåtande och får utskottet, som i ärendet hört kanslichefen Gunnar Jansson och polismästaren Björn Andersson, värdsamt anföra följande.

Lagutskottet har med tillfredsställelse noterat den omorganisation av polisförvaltningen på Åland som möjliggjorts genom polisöverenskommelseförordningen. Att sammanföra de fem förutvarande polisdistrikten till ett enda distrikt med samtidigt bevarande av allmänhetens möjligheter till i stort sett samma service som förut måste betraktas som en ändamålsenlig och rationell men ändock regionalpolitiskt väl försvarbar åtgärd. Utskottet förutsätter att landskapsstyrelsen, så långt det blott är möjligt och lagenligt, förverkligar utfästelsen att inom lokalkansliernas ram erbjuda allmänheten samma servicenivå som vid centralkansliet i Mariehamn.

Lagutskottet har med de justeringar som i betänkandet har föreslagits, omfattat landskapsstyrelsens förslag till administrativ uppbyggnad av polisförvaltningen på Åland. En särskild omständighet, som emellertid väckt lagutskottets uppmärksamhet och som egentligen i och för sig också borde påverka den nya organisationen av polisen på Åland är stadgandet i 3 § av polisöverenskommelseförordningen, ett stadgande som oförändrat hämtats från förordningen om polisväsendet i landskapet Åland av den 15.6 1961. Landskapsstyrelsen har föreslagit att landskapets polismyndighet skall arbeta med en brottmåls- och en ordningspolisavdelning, d.v.s. samma uppdelning som förut tillämpats inom Mariehamns polisinsättning, men i nämnda stadgande i överenskommelseförordningen stadgas att på statens polisförvaltning skall bl.a. ankomma "polisuppgifterna inom de områden, inom vilka uteslutande rätt till lagstiftning jämlikt 11 § självstyrelselagen för Åland (670/51) tillkommer rikets lagstiftande organ". Det här skulle bl.a. innebära att utredningarna av alla brott mot t.ex. den allmänna strafflagen borde handläggas inom statens polisförvaltning på Åland. Utredningen av brott mot strafflagen kommer att utgöra majoritet av arbetsuppgifterna inom brottmålsavdelningen. Det här stadgandet i polisöverenskommelseförordningen kan naturligtvis inte tillämpas som det är skrivet och landskapsstyrelsen bör

snarast möjligt gå i författning om att få till stånd en rättelse.

Detaljmotivering.

Landskapslagen om polisförvaltningen
Lagutskottet har justerat lagens rubrik i överensstämmelse med nyare praxis.
Landskapslagen 6.4 1971 om polisverksamheten saknar också den geografiska beteckningen "i landskapet Åland".

2 §. Endast språkliga justeringar av lagtexten har vidtagits.

3 §. Lagutskottet har eftersträvat att genom en språklig justering av första momentets text bringa ordvalet i bättre överensstämmelse med ordvalet i polisöverenskommelseförordningen.

Paragrafens första moment är också i sakligt hänseende omarbetat. Landskapsstyrelsen hade i lagen föreslagit att överkommisarien skulle vara polismästarens ställföreträdare. I och för sig är detta självfallet ett naturligt arrangemang. I 8 § polisöverenskommelseförordningen har emellertid föreskrivits att vikarie för polischefen skall utnännas i samråd med landshövdingen. Det är därför knappast möjligt att i en landskapslag direkt föreskriva att innehavaren av viss befattning inom landskapets polismyndighet utan vidare skall vara polischefens ställföreträdare. Lagutskottet har därför utmönstrat detta stadgande ur lagtexten och har avsett att om polischefens ställföreträdare liksom också, ifall behov härav kan förefinnas, om ställföreträdarens ersättare, skall intagas närmare anvisningar i det i 16 § nämnda reglementet för polismyndigheten på Åland. I förordningen 27.10 1978 om ändring av polisförordningen (FFS 801/78), 9 § 3 mom. har man i riket valt samma förfarande. Landskapsstyrelsen har också - i motiveringen - klargjort att överkommisarien skulle leda och fördela arbetet inom kansliavdelningen och att arbetet inom respektive brottmåls- och ordningsavdelningen skulle ledas av kommissarier. Den här ordningen har lagutskottet inte omfattat. Innehavaren av överkommisariebefattningen får förutsättas vara en välkvalificerad och erfaren polisman men han behöver för den skull inte besitta speciell erfarenhet av och förmåga att leda och organisera kontorsgöromål. Enligt utskottets uppfattning borde överkommisariens kapacitet tagas tillvara inom det praktiska polisarbetet medan en annan befattningshavare med anpassade kvalifikationer skulle vara chef för polismyndighetens kansli. Högsta överinseendet även över kansliets verksamhet tillkommer i varje fall polismästaren. Utskottet har därför utgått från att överkommisarien hellre borde förordnas att, utöver den omedelbara ledningen av polisens fältarbete såsom helhet och med ansvar för personalärendena inom myndigheten, handhava den direkta ledningen av en av de egentliga avdelningarna. Närmare föreskrifter härom utfärdas i reglementet. I stället har utskottet i

lagen infört möjligheten att inrätta en fast befattning som sekreterare vid polismyndigheten. Sekreteraren skulle under polismästarens överinseende vara chef för kansliavdelningen. Polissekreterare finns i flera av landets städer. I stället har lagutskottet strukit den föreslagna befattningen såsom byråföreståndare vid kansliet.

4-5 §§. Lagutskottet har, dels för att utöka polisdelegationens verksamhetsområde men dels framförallt för att öppna en kanal för allmänheten att få eventuella klagomål mot polisen eller förfrågningar angående verksamheten snabbt och utan alltför komplicerade administrativa omgångar prövade, infört en ny punkt bland polisdelegationens arbetsuppgifter. Klagomål kan givetvis alltid inlämnas till den myndighet, som utövar högsta ledningen av och tillsynen över landskapets polisförvaltning och grava anmärkningar skall givetvis också av polisdelegationen genast överlämnas till landskapsstyrelsen för handläggning men eljest har utskottet avsett att ärenden, vare sig förslag till förbättringar eller klagomål angående förhållandet mellan allmänheten och polismyndigheten, skall behandlas inom den här av medborgare sammansatta delegationen. Polismästaren föreslås ålagd att på tjänstens vägnar närvara vid delegationens sammanträden och hans ersättare föreslås tjänstgöra som sekreterare. Därigenom borde uppenbarligen alla fakta i en förekommande sak vara möjliga att genast få klarlagda.

Landskapsstyrelsen har också föreslagit att polisdelegationen skulle bestå av 1 + 1 + 1 + 2 + 2 = 7 medlemmar. Lagutskottet har omfattat den här regionala fördelningen förutom så, att antalet medlemmar från Mariehamn utökats med en. Mariehamns befolkningstal samt stadens position som centrum för kommunikationerna till Åland utgör enligt utskottets mening grund för en breddning av representationen. Antalet medlemmar i polisdelegationen, inklusive den av landskapsstyrelsen inom sig utsedda ordföranden föreslås alltså utgöra åtta.

Landskapsstyrelsen hade föreslagit att polismästaren skulle delta i delegationens arbete såsom dess sekreterare. Lagutskottet har inte ansett det

ändamålsenligt att påföra polischefen detta uppdrag. I stället har utskottet valt föreslå att polismästaren eller vid förfall för honom hans ersättare skulle på tjänstens vägnar deltaga i delegationens arbete, dock utan rätt för dessa polistjänstemän att deltaga i eventuella omröstningar. Eftersom dessa befattningshavare inte direkt utsetts till medlemmar av polisdelegationen, bör inte heller förekommande ärenden förorsaka jävsproblem.

6 §. Lagutskottet har efter att ha övervägt olika tänkbara alternativ, föreslagit att polismästarens ersättare i princip skulle tjänstgöra som polisdelegationens sekreterare. Lösningen med en i lag fastställd skyldighet för viss befattningshavare att tjänstgöra som kommittésekreterare har inte förefallit utskottet som ett i alla avseenden helt tillfredsställande alternativ men utskottet har erfarit att man därigenom verkligen tillförsäkrar en kommitté eller delegation kontinuerlig tillgång till sekreterare. Eftersom polisdelegationen kan komma att avgöra ärenden som hänför sig till relationerna mellan allmänheten och polismyndigheten, bör också polismästaren officiellt tillställas polisdelegationens protokoll.

7 §. Lagutskottet har inte i sak tillfört stadgandet något nytt men texten har omformulerats. De ändringar i rikets polisförordning som den 27.10 1978 vidtagits, har utskottet i tillämpliga delar beaktat. Kompetenskravet för maskinskrivare motsvarar stadgandet i 38 § 2 punkten landskapslagen om landskapet Ålands centrala ämbetsverk.

8 §. Att i en lagtext förklara att en person som söker till polistjänst bör uppfylla högt ställda krav på god fysisk och psykisk standard är inte lätt. Landskapsstyrelsens kortfattade och allmänt hållna formuleringar har inte tillfredsställt utskottet, som därför företagit vissa ändringar av texten. En i och för sig fullt frisk person kanske inte ändock är fysiskt lämpad för en krävande polistjänstgöring och inte heller behöver en person anses ha onormal syn eller hörsel för att vederbörande inte kan antagas till alla förekommande befattningar inom poliskåren. Landskapsstyrelsen hade också uppställt kravet på "otadliga levnadsvanor" för person som söker polisbefattning. Utskottet, som inte accepterat detta av subjektiva omdömen väl kraftigt laddade uttryck, har eftersträvat en formulering, som i och för sig breddar basen för ansökningar till polistjänst men som ändock uppställer som ett krav, att vederbörande bör besitta sådana personliga egenskaper att han/hon i sin framtida tjänstutövning kan förväntas motsvara de anspråk samhället och allmänheten ställer på en polis.

9 §. Lagutskottet har endast språkligt omformulerat stadgandet. I 8 § 2 mom. polisöverenskommelseförordningen stadgas att polisbefäl förutom polischefen - och polisunderbefäl utses av landskapsstyrelsen, efter det att landshövdingen beretts tillfälle att avge utlåtande över ansökningarna. Huruvida landshövdingen skall beredas tillfälle att yttra sig också i fråga om vikarier för polisbefälet och polisunderbefälet, framgår inte av polisöverenskommelseförordningen.

16 §. Lagutskottet har omformulerat stadgandet för att understryka den betydelse för hela verksamheten inom polismyndigheten som polisreglementet kan förväntas få. För att klarlägga befattningshavarnas arbets- och ansvarsområden kommer det säkerligen också att visa sig nödvändigt att utarbeta befattningsbeskrivningar. I vad mån dessutom en särskild arbetsordning kan komma att visa sig nödvändig får framtiden utvisa. Jämlikt 9 § 4 mom. rikets ändrade polisförordning kan i reglemente chef för polisdistrikt berättigas att medelst en arbetsordning för polisdistriktet komplettera de bestämmelser, som i reglementet utfärdats angående befattningshavarnas och befattningshavargruppernas tjänsteålägganden.

Ikraftträdelsestadgandet har lagutskottet lämnat öppet, eftersom det är svårt att nu förutse hur snabbt detta lagförslag kan komma att avancera. Stora utskottet torde ha bättre möjligheter att komplettera slutstadgandet.

L a n d s k a p s l a g

angående ändring av 12 § landskapslagen om polisverksamheten.

12 §. Lagutskottet har i samråd med polismästaren och i närvaro av utskottsmedlemmen Sune Eriksson kompletterat stadgandet sålunda att polismästaren utan skyldighet att inhämta råd eller förslag av någon, beslutar i ärenden som rör polismyndighetens så att säga utåtriktade aktiviteter, framförallt naturligtvis i frågor av polistaktisk natur, medan han däremot i ärenden som gäller myndighetens inre angelägenheter eller organisation eller personalärenden skulle vara förpliktad att rådgöra med den medarbetare som är chef för respektive avdelning. Lagutskottet har dock inte tillsvidare ansett ändamålsenligt att föreslå en sådan genomgripande förändring av rutinerna att polismästaren skulle vara skyldig att i dessa här avsedda ärenden fatta sitt beslut på formell föredragning av vederbörande avdelningschef.

Beträffande slutstadgandet gäller detsamma som ovan.

Under hänvisning till det anförda förelägger lagutskottet landstinget till antagande

L a n d s k a p s l a g
om polisförvaltningen.

I enlighet med landstingets beslut stadgas:

P o l i s v ä s e n d e t s o r g a n i s a t i o n

1 §.

(Likasom i framställningen).

2 §.

Landskapet Aland utgör ett polisdistrikt, benämnt Alands polisdistrikt.

För handhavandet av på polismyndigheten inom distriktet ankommande uppgifter, finns ett centralkansli i Mariehamn samt lokalkanslier i Finströms, Föglö och Kumlinge kommuner.

Polismyndighetens verksamhet bedrivs inom en ordnings-, en brottmåls- och en kansliavdelning. Avdelningarna kan indelas i byråer.

3 §.

Polischefen i Alands polisdistrikt benämns polismästare. För handhavandet av polisuppgifterna kan därutöver anställas följande innehavare av fast befattning

1) en överkommissarie och en sekreterare samt erforderligt antal kommissarier, vilka alla jämte polismästaren räknas till p o l i s b e f ä l e t,

2) överkonstaplar, som räknas till p o l i s u n d e r b e f ä l e t,

3) äldre och yngre konstaplar, som räknas till p o l i s m a n s k a p e t, samt

4) kanslister, biträdande kanslister och maskinskrivare, som räknas till k a n s l i p e r s o n a l e n.

(2 mom. likasom i framställningen).

P o l i s d e l e g a t i o n e n

4 §.

(1 mom. likasom i framställningen).

På delegationen ankommer särskilt

1) (likasom i framställningen),

2) (likasom i framställningen),

3) (likasom i framställningen), samt

4) att handlägga till delegationens kännedom inkomna ärenden angående förhållandet mellan allmänheten och polismyndigheten.

5 §. valda för samma mandatperiod.

Polisdelegationen har åtta medlemmar, /Landskapsstyrelsen utser en av sina ledamöter till delegationens ordförande. De övriga sju medlemmarna jämte personliga ersättare för dem utses av landskapsstyrelsen för en mandattid, som motsvarar landskapsstyrelsens mandatperiod och med beaktande härvid av att de olika regionerna inom polisdistriktet skall vara representerade inom delegationen. Polismästaren eller vid förfall för honom hans ersättare är på tjänstens vägnar skyldig att närvara vid polisdelegationens sammanträden med rätt att deltaga i överläggningarna men inte i fattandet av beslut. Förövrigt är inom landskapets polisväsende anställd person inte valbar till medlem av polisdelegationen.

Den som utses till medlem eller ersättare av delegationen skall vara valbar till uppdrag som fullmäktigeledamot. (Uteslutn.)

(3 mom. likasom i framställningen).

6 §.

Polisdelegationen utser inom sig en viceordförande. Polismästarens ersättare eller vid förfall för honom annan av polisdelegationen tillfälligt inkallad person, tjänstgör som delegationens sekreterare.

(2-3 mom. likasom i framställningen).

Ordföranden och sekreteraren undertecknar delegationens protokoll och skrivelser. Avskrifter av protokollen skall genom sekreterarens försorg tillställas landskapsstyrelsen, polismästaren och kommunstyrelserna.

(5 mom. likasom i framställningen).

K o m p e t e n s k r a v o c h u t n ä m n i n g a r

7 §.

Kompetenskrav för de fasta befattningarna inom polismyndigheten är:

- 1) för polismästaren, viconotarieexamen eller annan motsvarande utbildning och förtrogenhet med polisverksamhet eller tjänsteexamen för polisbefäl ävensom för befattningens handhavande tillräcklig administrativ erfarenhet;
- 2) för överkommisarien och sekreteraren samt för kommissarie, viconotarieexamen eller annan motsvarande utbildning och förtrogenhet med polisverksamhet eller tjänsteexamen för polisbefäl;
- 3) för överkonstapel; tjänsteexamen för polisunderbefäl eller annan motsvarande utbildning;
- 4) för äldre konstapel; tjänsteexamen för polismanskap eller annan motsvarande utbildning;
- 5) för yngre konstapel; genomgången polisaspirantkurs eller tillräcklig praktisk erfarenhet av polisarbete; samt
- 6) för kanslipersonalen sådan skicklighet och förmåga som ett framgångsrikt handhavande av respektive befattning förutsätter samt för maskinskrivare dessutom en skrivhastighet om åtminstone 7.500 nettonedslag

inom en halv timme.

(2 mom. likasom i framställningen).

8 §.

För att utnämnas till innehavare av i 7 § 1 mom. 1-5 punkterna nämnd befattning krävs dessutom att vederbörande:

1) har ett sådant med läkarintyg styrkt tillfredsställande hälsotillstånd att han kan anses lämpad för polistjänst samt att hans syn och hörsel är normala och även i övrigt fyller de särskilda krav landskapsstyrelsen eventuellt har fastställt för innehavare av vissa polisbefattningar;

2) har sådana personliga egenskaper som ett framgångsrikt handhavande av befattningen förutsätter.

(2 - 3 mom. likasom i framställningen).

9 §.

(1 mom. likasom i framställningen).

Med iakttagande av bestämmelserna i förordningen om handhavande av rikets allmänna lokalförvaltning och om polisväsendet i landskapet Åland, ankommer på landskapsstyrelsen att antaga och bevilja avsked för innehavare av fast eller extraordinarie befattning vid polismyndigheten på Åland.

Polismästaren antager och beviljar avsked för annan än i 2 mom. åsyftad personal.

S ä r s k i l d a b e s t ä m m e l s e r

10-15 §§.

(Likasom i framställningen).

16 §.

Närmare föreskrifter om den administrativa organisationen av Ålands polisdistrikt och om den interna beslutsordningen inom polismyndigheten utfärdas av landskapsstyrelsen i reglemente och befattningsbeskrivningar.

(Ikraftträdelsestadgandet likasom i framställningen).

L a n d s k a p s l a g

angående ändring av 12 § landskapslagen om polisverksamheten.

I enlighet med landstingets beslut ändras 12 § landskapslagen den 6 april 1971 om polisverksamheten (10/71) som följer:

12 §.

Chefen för polisdistriktet skall, såvida annat inte särskilt föreskrivits i reglemente som utfärdats enligt landskapslagen om polisförvaltningen

(), självständigt och på eget ansvar avgöra ärenden som gäller upprätthållandet av den allmänna ordningen och säkerheten eller brottslighetens förebyggande och stävande inom polisdistriktet. I ärenden som gäller polismyndighetens inre angelägenheter eller organisation eller personalärenden, fattar polischefen sitt beslut efter hörande av det polisbefäl, som närmast har ansvaret för berörda avdelning. Polischefen ansvarar för de åtgärder som polisman på hans order vidtagit.

Denna lag träder i kraft den _____

Mariehamn den 16 februari 1981.

På lagutskottets vägnar:

Sune Carlsson
ordförande

Jan-Erik Lindfors
t.f.sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordföranden Sune Carlsson, viceordföranden Berg, ledamöterna Eriksson, Lindfors och Bert Häggblom samt ersättaren Olof M. Jansson (delvis).